

พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ

จรรยา มาศ ปลอดแก้ว¹
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรี ไชยพินิจ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ ศึกษาพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ และเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1,306,608 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ, 2561) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบประมาณค่าสัดส่วน โดยใช้ตาราง Taro Yamane ที่ระดับความน่าเชื่อถือ 95% การศึกษาค้นคว้านี้กำหนดขนาดตัวอย่างที่ 400 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) ลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ผลจากการศึกษา พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ เช่น โทรศัพท์มือถือ วิทยุ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ 2) พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเลือกจดจำ รองลงมาคือ ด้านการเลือกรับรู้และการตีความหมาย ด้านการเลือกเปิดรับข่าวสาร และด้านการเลือกให้ความสนใจ เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมือง พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ต่างกัน ในด้าน เพศ อาชีพ และประสบการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำสำคัญ: พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมือง

บทนำ

การรับรู้ข่าวสารสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นมากมาย มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ซึ่งข่าวสารเหล่านี้นำเสนอโดย “สื่อมวลชน” สู่สังคมเพื่อการรายงานข้อเท็จจริง และประสานส่วนต่างๆ ของสังคม รวมทั้งช่วยถ่ายทอดมรดกต่างๆ ทางสังคมให้คงอยู่ต่อไป “สื่อมวลชนเสนอข่าว” เพื่อบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อสังคม การเมือง และสาธารณชน (อนุชา มณีโชติ, 2552, หน้า 1)

¹ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ คือ มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นรัฐบาลทหารที่มาจากการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยกองทัพอ้างเหตุความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในการยึดอำนาจก่อนหน้าเหตุการณ์นี้ มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 แต่กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ซึ่งแรกเริ่มตั้งขึ้นเพื่อชุมนุมคัดค้านการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชนได้ขัดขวางการรับสมัครเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในหลายพื้นที่ มี 28 เขตเลือกตั้ง ไม่มีผู้สมัคร กปปส. ที่มีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำ มีข้อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีทั้งคณะลาออก เพื่อให้มีการตั้งสภาประชาชนเพื่อปฏิรูปประเทศก่อนการเลือกตั้ง (อริน เจียจันทร์พงษ์, 2561, หน้า 1)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ” โดยศึกษาถึง 1) ลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการว่ามีลักษณะอย่างไร 2) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการว่าเป็นอย่างไร และ 3) ปัจจัยส่วนบุคคลใดที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ” โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลจากเว็บไซต์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานและอ้างอิงในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1,306,608 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ, 2561) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบประมาณค่าสัดส่วน โดยใช้ตาราง Taro Yamane ที่ระดับความน่าเชื่อถือ 95% จากค่าที่ได้จะต้องใช้ตัวอย่างไม่น้อยกว่า 400 ตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น และลดค่าเบี่ยงเบนต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น การศึกษาคั้งนี้กำหนดขนาดตัวอย่างที่ 400 ตัวอย่าง แล้วทำการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสุ่มตัวอย่างวิธีนี้จะเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลักนั่นคือเป็นการเลือกตัวอย่างที่เจาะจงเพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับลักษณะของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

3. ขอบเขตด้านตัวแปรในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

3.1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.1.2 ลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ได้แก่ สื่อที่ใช้ในการเปิดรับข่าวสาร ความถี่ในการรับชมของสื่อแต่ละประเภท และความน่าเชื่อถือในสื่อแต่ละประเภท

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเลือกเปิดรับข่าวสาร 2) การเลือกให้ความสนใจ 3) การเลือกรับรู้และการตีความหมาย 4) การเลือกจดจำ

4. ขอบเขตด้านพื้นที่และด้านเวลา

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ

4.2 ขอบเขตด้านเวลาคือ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2562

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ทราบถึงพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ และทำให้ทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจังหวัดสมุทรปราการ และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการสื่อสารทางการเมืองของพรรคการเมือง หรือหน่วยงานท้องถิ่นได้

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

ความหมายของการสื่อสาร

การสื่อสาร เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการ

ดำรงชีวิตของมนุษย์ การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาก และมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารมีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคลและสังคม การสื่อสารทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคม เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้มนุษย์สามารถสืบทอด พัฒนา เรียนรู้ และรับรู้วัฒนธรรมของตนเองและสังคมได้ การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชน และสังคมในทุกด้าน จึงมีผู้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้หลากหลายด้วยกัน เช่น

แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ

อิทธิพลของสื่อในสังคมปัจจุบัน

การติดต่อสื่อสาร คือ ปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตของสัตว์สังคมชนิดหนึ่งที่เรียกว่ามนุษย์ ซึ่งเริ่มมีการติดต่อกันมาช้านาน ทั้งการเผชิญหน้าโดยตรง ผ่านการพูดคุย รวมถึงการสื่อสารผ่านสื่อ ซึ่งยังคงมีไม่มากนัก และยังไม่ทันสมัยเหมือนเช่นทุกวันนี้ เพราะทุกวันนี้สื่อถูกสร้างขึ้น จนบางครั้งตัวมนุษย์เองยังต้องวิ่งตามทันบ้าง ไม่ทันบ้าง โดยธรรมชาติของมนุษย์คือ การดำรงชีพผ่านสังคมพร้อมกันนั้นยังใช้วัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไปอีก เปรียบเสมือนภาพที่คอยประสานภาพแต่ละภาพที่เฟ้นตัวเองหรือโดนเลือกเฟ้นให้ต้องมาอยู่รวมกัน กลายเป็นภาพที่สมบูรณ์ในที่สุด ด้วยเหตุแห่งการดำรงชีวิตในลักษณะนี้จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องสื่อสารเพื่อใช้สื่อสารกันในกลุ่มกับนอกกลุ่ม และนับวันอิทธิพลของสื่อเหล่านี้เองที่เริ่มจะคล้ายเข็มนาฬิกาที่คอยกำหนดวิถีชีวิตให้กับมนุษย์แบบไม่รู้ตัวก็เป็นได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร (Media exposure)

การสื่อสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค แม้ว่าการสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่เหล่านั้น ย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน (ยุพดี ฐิติกุลเจริญ, 2537, หน้า 3)

ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นข่าวสารยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เปิดรับมีความทันสมัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น (กิติมา สุรสนธิ, 2533, หน้า 46-47)

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Klapper, 1960, อ้างถึงใน วทัญญู ลีวงศ์วรกุล, หน้า 25) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสารบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งสารที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่น การ

เลือกซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง เลือกเปิดวิทยุกระจายเสียงสถานีใดสถานีหนึ่งตามความสนใจและความต้องการของตน อีกทั้งทักษะและความชำนาญในการรับรู้ข่าวสารของคนเรานั้นก็ต่างกัน บางคนถนัดที่จะฟังมากกว่าอ่าน ก็จะชอบฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์มากกว่าอ่านหนังสือ เป็นต้น

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) ผู้เปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือ ทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive Dissonance)

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้ว ก็เชื่อว่ารับรู้ข่าวสารทั้งหมดตามเจตนาของ ผู้ส่งสารเสมอไปเพราะคนเรามักเลือกรับรู้ และตีความหมายสารแตกต่างกันไปตามความสนใจ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะทางอารมณ์และจิตใจ

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติ ฯลฯ ของตนเอง และมักจะลืมหรือไม่นำไปถ่ายทอดต่อในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย หรือเรื่องที่ขัดแย้งค้ำกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่คนเราเลือกจดจำไว้นั้น มักมีเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ค่านิยม หรือความเชื่อของแต่ละคนที่มีอยู่เดิมให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงยากขึ้น

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้น ทอดด์ ฮันท์ และ เบนท์ ดี รูเบน (Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993, อ้างถึงใน ศุภวัฒน์ สงวนงาม, 2553, หน้า 13) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลไว้ดังนี้

1. ความต้องการ (Need) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์ คือ ความต้องการ ความต้องการทุกอย่างของมนุษย์ทั้งความต้องการทางกายและใจ ทั้งความต้องการระดับสูงและความต้องการระดับต่ำ ย่อมเป็นตัวกำหนดการเลือกของเราเพื่อตอบสนองความต้องการของเรา

2. ทัศนคติและค่านิยม (Attitude and Values) ทัศนคติ คือความชอบและมีใจโน้มเอียง (Preference and Predisposition) ต่อเรื่องต่างๆ ส่วนค่านิยม คือหลักพื้นฐานที่เรายึดถือ เป็นความรู้สึกที่ว่าเราควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไรใน เช่น การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมายและการเลือกจดจำ

3. เป้าหมาย (Goal) มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรมต่างๆ ที่เรา

3. ภูมิหลังที่แตกต่างกันทำให้บุคคลมีความสนใจแตกต่างกัน
4. การศึกษาและสภาพแวดล้อมทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสาร
5. ความสามารถในการรับสาร ซึ่งเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับสารแตกต่างกัน
6. บุคลิกภาพ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวใจ และ พฤติกรรมของผู้รับสาร
7. อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร จะทำให้เข้าใจความหมายของข่าวสาร หรือ อาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของข่าวสารได้
8. ทัศนคติ จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือ ข่าวสารที่ได้พบเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนั้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1,306,608 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ, 2561) ซึ่งจำนวนประชากรนั้นมีจำนวนมาก ยากที่จะสามารถสำรวจได้ทั้งหมดภายในเวลาที่จำกัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบประมาณค่าสัดส่วนโดยใช้ตาราง Taro Yamane ที่ระดับความน่าเชื่อถือ 95% ด้วยความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ซึ่งจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกคำตอบซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างเป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะคำถามเป็นการเลือกตอบที่กำหนดให้โดยทั่วไป ตามประเภทข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามตามมาตรวัดแบบ Likert's Scale

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามแก่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยดำเนินการเก็บตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. เมื่อแบบสอบถามผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถาม และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จนสามารถนำมาใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ จึงดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด
2. แบบสอบถามที่ได้รับการตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำกลับมาตรวจสอบโดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและข้อคำถามที่ต้องการทราบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลในส่วนของแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง มาลงรหัสเพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง เพื่อแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) (standard deviation) ของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Analysis) ใช้การวิเคราะห์ (Independent Sample t-test, F-test) สำหรับการทดสอบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะทั่วไปของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 30 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัท รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001-40,000 บาท มีประสบการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. ลักษณะการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ผลจากการศึกษา พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ เช่น โทรศัพท์มือถือ วิทยุ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ เมื่อแยกตามประเภทของสื่อมวลชน พบว่า 1) สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ พบว่า อ่านข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ทุกวัน มีความเชื่อถือข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ในระดับปานกลาง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวที่อ่านจากหนังสือพิมพ์ค่อนข้างมาก ชอบอ่านข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เพราะมีรายละเอียดของเนื้อหาดี 2) สื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ โดยชมข่าวสารทางการเมืองจากโทรทัศน์ประมาณ 5-6

วันต่อสัปดาห์ มีความเชื่อถือข่าวสารทางการเมืองที่ชมจากสื่อโทรทัศน์ค่อนข้างมาก การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นในประเด็นข่าวการเมืองที่ชมจากโทรทัศน์ในระดับปานกลาง ชอบชมข่าวสารทางการเมืองจากโทรทัศน์ช่อง 34 อัมรินทร์ เพราะเชื่อถือในตัวผู้อ่านข่าวมากที่สุด 3) สื่อมวลชนประเภทวิทยุ มีการฟังข่าวสารการเมืองจากวิทยุประมาณ 2-4 วันต่อสัปดาห์ มีความเชื่อถือของข่าวสารการเมืองที่ฟังจากวิทยุในระดับปานกลาง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นในประเด็นข่าวการเมืองที่ฟังจากวิทยุน้อย รายการข่าวการเมืองที่ชอบฟังจากวิทยุ คือ ข่าวจากวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพราะฟังโดยบังเอิญ ขณะกำลังฟังรายการอื่นอยู่ 4) สื่อออนไลน์ โดยอ่านและดูข่าวสารทางการเมืองจากสื่อออนไลน์ทุกวัน มีความเชื่อถือข่าวสารทางการเมืองที่อ่านและดูข่าวสารทางการเมืองจากสื่อออนไลน์ในระดับปานกลาง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นในประเด็นข่าวการเมืองที่อ่านและดูข่าวสารทางการเมืองจากสื่อออนไลน์ในระดับปานกลาง ชอบอ่านและดูข่าวสารทางการเมืองจากสื่อออนไลน์ของผู้จัดการออนไลน์ เพราะมีการเสนอข่าวรวดเร็วทันใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ กิติมา สุรสุนธิ (2533, หน้า 46-47) ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นข่าวสารยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เปิดรับมีความทันสมัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของอรอนงค์ ทิพย์เสถียรกุล (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนของเจนเนอร์ชั่นเอ็กซ์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า สำหรับสื่อมวลชนที่เจนเนอร์ชั่นเอ็กซ์ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่เปิดรับมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ นิตยสาร และภาพยนตร์ สำหรับเหตุผลในการเปิดรับสื่อมวลชนนั้น กลุ่มเจนเนอร์ชั่นเอ็กซ์ ต้องการรับสื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความบันเทิงและต้องการด้านสร้างภาพลักษณ์ให้กับตนเอง โดยมีความต้องการด้านการมีปฏิสัมพันธ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของกิติมา สุรสุนธิ (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 25 - 27 ปี มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยมีระดับการศึกษาปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรี ในจำนวนเท่ากัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับสื่อหรือข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากโทรทัศน์มากที่สุด ส่วนความถี่ในการเปิดรับเนื้อหาทางการเมืองพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการเปิดรับจากสื่อโทรทัศน์จำนวน 5-6 ครั้งต่อเดือน ด้านเนื้อหาทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับเนื้อหาทางการเมืองในเรื่องการเลือกตั้งมากที่สุด และพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบุคลิกแบบไม่ชอบการเมืองมากที่สุด มีวิธีการตัดสินใจทางการเมืองแบบหาข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่างๆ แล้วตัดสินใจด้วยตนเอง สำหรับสถานะทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งมีสถานะทางการเมืองแบบเป็นผู้ตามทางการเมือง และมีระดับการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก และพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจะมีความถี่ในการเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจะมีการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนผู้ที่มีบุคลิกทางการเมืองแบบสนใจและชอบการเมืองกลับมี

ความถี่ในการเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อยที่สุด ส่วนผู้ที่มีวิธีการตัดสินใจทางการเมืองแบบหาข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่าง ๆ แล้วตัดสินใจด้วยตัวเองจะมีความถี่ในการเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมากที่สุด นอกจากนี้ผู้ที่มีวิธีการตัดสินใจทางการเมืองแบบหาข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่าง ๆ แล้วตัดสินใจด้วยตัวเองจะมีความรู้เท่าทันสื่อมากที่สุด

3. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเลือกจดจำ รองลงมาคือ ด้านการเลือกรับรู้และการตีความหมาย ด้านการเลือกเปิดรับข่าวสาร และด้านการเลือกให้ความสนใจ เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ต่างกัน ในด้าน เพศ อาชีพ และประสบการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilber Schramm, 1960, อ้างถึงใน ศุภวัฒน์ สงวนงาม, 2553, หน้า 14) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับข่าวสารของบุคคลดังนี้ 1) ประสบการณ์ ทำให้ผู้รับส่งสารแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกัน 2) การประเมินสาระประโยชน์ของข่าวสารที่ผู้รับสารแสวงหาเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของตนอย่างหนึ่ง อย่างไร 3) ภูมิหลังที่แตกต่างกันทำให้มีความสนใจแตกต่างกัน 4) การศึกษาและสภาพแวดล้อมทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสาร 5) ความสามารถในการรับสารซึ่งเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับสารแตกต่างกัน 6) บุคลิกภาพมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวใจและพฤติกรรมของผู้รับสาร 7) อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสารทำให้เข้าใจความหมายของข่าวสารหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของข่าวสารได้ 8) ทัศนคติ จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือ ข่าวสารที่ได้พบเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธวัลกร บุญศรี (2556, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การวิจัยเรื่องสื่อที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง: กรณีศึกษาการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเวทีราชดำเนิน ในปี 2556 ผลการวิจัย พบว่า 1) ลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน มีการรับข่าวสารทางการเมืองที่ไม่ต่างกัน แต่มีเฉพาะปัจจัยด้านระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน รับข่าวสารทางการเมืองต่างกัน 2) ลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่ต่างกัน แต่มีเฉพาะปัจจัยด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต่างกัน 3) อิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4) อิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การวิเคราะห์ผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า อิทธิพลของสื่อบุคคลและสื่อมวลชน ยังมีผลต่อการรับข่าวสารทางการเมืองรวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสามารถ

นำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์และการวางแผนงาน เนื้อหาข่าวสารการเมือง วิธีการนำเสนอข่าวสารทางการเมืองของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง เพื่อก่อให้เกิดการตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานทางการเมือง ต่อไปได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงลักษณะ การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ฉะนั้นการวิจัย ในครั้งต่อไปเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง จึงควรทำการศึกษาวิจัยใน ส่วนของพื้นที่ในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ทำการศึกษา ซึ่งจะ ได้ทราบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2552). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค, กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิติมา สุรสุนธิ. (2533). *ความรู้ทางการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คณะวารสารศาสตร์และ สื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2555). *การรู้เท่าทันสื่อกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

ขวัญเรือน กิติวัฒน์. (2531). *สื่อสารมวลชนกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคม*. วารสารนิเทศ ศาสตร์ 8 (ฉบับภาคต้นการศึกษา).

จันทนา สุทธิจारी. (2544). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครองไทยตาม รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ วี.เจ. พรินติ้ง.

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2522). *การเมืองไทย : การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การ พิมพ์.

ดวงกมล เกษมสวัสดิ์. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองกับความ คาดหวังภาพลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหา บัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์. (2544). *การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของ วัยในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสื่อสารมวลชน, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิวากร กองแก้ว. (2551). *ข่าวการเมืองทางโทรทัศน์มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธวัลกร บุญศรี. (2556). *สื่อที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง: กรณีศึกษา การเข้าร่วม ชุมชมทางการเมืองเวทีราชดำเนิน ในปี 2556*, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ธนัชฐา ลีม่วงษ์ทอง. (2550). อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์, ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทวิช เหล่าวิชา. (2555). สื่อออนไลน์กับอำนาจทางการเมือง, วารสารนักบริหาร ปีที่ 32, ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มี.ค. 2555) หน้า 105-109.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2557). สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, กรุงเทพฯ: แมสมิเดีย.
- บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา.(2562). ค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2562 ที่มา: <https://mgronline.com>
- ปิยวรรณ จันทร์ศรี. (2546). อิทธิพลสื่อกับการทำทนายอำนาจทางการเมือง, รายงานการวิจัย, ประชาไทออนไลน์.
- ประมะ สตะเวทิน. (2541). ความหมาย ความสำคัญ วัตถุประสงค์และประเภทของการสื่อสารในเอกสารการสอนชุดวิชา หลักและทฤษฎีการสื่อสาร (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พรรณวดี ขำจริง และเยาวภา ประคองศิลป์. (2552). การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุพดี ฐิติกุลเจริญ. (2537). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลำดวน จาดใจดี. (2537). คู่มือแปลข่าว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทธนพลวิทยากร จำกัด.